

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ПДВ

Податковий тиск на суб'єктів господарювання в Україні є відомою проблемою. Ні для кого не новина, що в результаті ряду, здавалося б прибуткових операцій після сплати податків та інших платежів, у кращому випадку можна залишитися без прибутку. Для того щоб не потрапити в таку ситуацію, необхідно оптимально використовувати в своїй діяльності податкове планування [4, с. 197].

Абсолютно нормальними і законними є дії, спрямовані на зменшення податкових платежів шляхом оптимізації ПДВ та податку на прибуток. При цьому використовуються легальні механізми, засновані на використанні можливостей, наданих запутаним податковим законодавством. Через недосконалість законодавства є багато способів оптимізації податкових зобов'язань у податковому плануванні. Хоча вказані заходи й гарантують певний ефект, виражений у грошовому еквіваленті, необхідно враховувати також значні ризики, пов'язані з реалізацією таких схем на практиці.

Характеристику найпоширеніших методів [3, с. 7] здійснення ухилень від сплати податку наведено в табл. 1.

Під податковим плануванням розуміють планування з метою оптимізації податкових платежів [8, с. 24].

Податкове планування ПДВ та податку на прибуток - це право платника податків здійснювати заходи, спрямовані на легальне зменшення своїх податкових платежів, засноване на праві всіх суб'єктів права захищати свої права.

Порівняльні дані по кожному з цих механізмів наведено в табл. 2.

Таблиця 1

Характеристика найпоширеніших методів здійснення ухилень від сплати податків

Методи	Дії, спрямовані на ухилення від сплати податків
Ухилення шляхом приховування сум доходів, отриманих від реалізації продукції або приховування інших об'єктів оподаткування	<ul style="list-style-type: none">– відображення в первинних документах інформації про реалізацію продукції за цінами, нижчими ніж фактичні;– приховування надходження готівкових коштів шляхом знищення первинних документів;– приховування отриманого доходу шляхом заміни реалізованого товару іншим;– отримання грошових коштів за товари, роботи, послуги під виглядом фінансової допомоги;– оформлення документів про передачу товару на зберігання під час її фактичної реалізації;- оформлення документів про повернення товару постачальнику вразі фактичної реалізації продукції тощо.
Ухилення від сплати податків шляхом завищення витрат, які відносяться до собівартості продукції	<ul style="list-style-type: none">- нарахування амортизації на основні засоби виробництва, які ще не є введені в експлуатацію;- використання у виробничому процесі посередників, які не є обов'язковими дія ного проходження;- завищення витрат на фонд заробітної плати працівників тощо
Припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, ного реорганізація або надання послуг без відповідної реєстрації	<ul style="list-style-type: none">- фіктивне банкрутство;- розподіл на декілька дрібних підприємств платників єдиного податку або приватних підприємців;- відсутність відповідної реєстрації в податкових органах тощо
Ухилення від сплати податків шляхом нелегального використання робочої сили	<ul style="list-style-type: none">- працевлаштування працівників без укладання належного з ними договору' згідно з чинним законодавством;- приховування від обліку реальної заробітної плати працівників і відповідно нездійснення сплати є диного соціального внеску

Продовження таблиці 1

Ухилення від сплати Податків шляхом Використання пільг	- використання пільгового режиму для видів діяльності, які не належать до такого режиму; - нарахування ПДВ за нульовою ставкою без належних підстав; - формальне збільшення кількості працюючих інвалідів на підприємстві тощо
Ухилення від сплати податків шляхом підроблення документів	- складання фіктивних документів під час списання матеріалів у виробництво; - підроблення документів про здійснення господарських операцій; - оформлення фіктивних документів на витрати, які пов'язані з відрядженням; - використання підроблених документів під час оформлення фінансових операцій тощо

Джерело: [3, с. 96]

Незважаючи на те, що усі три механізми активно використовуються платниками ПДВ та податку на прибуток, викладеними саме в такій послідовності, вони є не тільки еволюцією від простого до складного, але й еволюцією характеру взаємин між бізнесом і державою, свого роду історією пошуку ними розумного компромісу. Аналіз практики застосування податкового планування ПДВ та податку на прибуток показує, що усі методи, механізми, підходи і прийоми використовуються переважно комплексно, у тісному взаємозв'язку один з одним. Використання ж їх „в чистому вигляді” спостерігається тільки на окремих прикладах певних операцій або в доволі обмеженій кількості одиничних випадків.

Перед тим, як почати процес впровадження системи податкового планування, необхідно визначити три умови:

- потреби у податковому плануванні на кожному конкретному підприємстві;
- фінансові можливості підприємства для організації податкового планування;
- розмір самого підприємства та чисельність його штату.

Для визначення першої умови варто підрахувати реальне податкове навантаження на підприємство. Результати таких підрахунків допоможуть прийняти рішення, які заходи потрібно проводити (табл. 3)

Таблиця 2

Порівняльна характеристика механізмів зниження податкових платежів

Критерії порівняння	Ухилення від сплати податків	Уникнення податків	Податкове планування
Економічна вигода суб'єктові за умови успішного застосування	Максимальна	Середня або мінімальна	Середня
Рівень ризику	Максимальний	Середній	Мінімальний
Необхідна кваліфікація персоналу	Не вимагає особливої кваліфікації	Спеціальна або висока	Висока
Можливі санкції з боку держави	Аж до кримінального переслідування	Як правило, податкові або адміністративні	Переважно податкові
Збиток, що наноситься державі і суспільству	Максимальний	Мінімальний	Може бути від Мінімального до максимального
Переважне використання	Індивідуальні підприємці, малий бізнес	Малий, середній і великий бізнес	Великий бізнес
Поєднання з іншими механізмами зниження податкових платежів	Переважно застосовується самостійно	Може поєднуватися з ухиленням від сплати податків	Може поєднуватися з ухиленням від сплати податків і уникненням податків
Залежність від змін економічної політики держави	Найбільш схильні до економічних, політичних та інших коливань кон'юнктури	Переважно схильні до коливань у сфері оподаткування	Найменш схильні до економічних, політичних та інших коливань кон'юнктури

[5, с. 173].

Таблиця 3

Диференціація заходів з податкового планування

Податкове навантаження	Заходи і вимоги до персоналу	Потреба в податковому плануванні/ Періодичність
10-30%	<p>Чітке ведення бухгалтерського обліку. внутрішнього документообігу використання прямих пільг —Професійний бухгалтер —Разові консультації зовнішнього податкового консультанта</p>	Мінімальна, разові заходи
30-55%	<p>· Податкове планування стає частиною загальної системи фінансового управління і контролю, спеціальна підготовка (планування) контрактних схем типових, крупних і довгострокових контрактів · Наявність спеціально підготовленого персоналу, контроль і керівництво з боку фінансового директора · Абонентське обслуговування у спеціалізованій компанії</p>	Необхідно. регулярні заходи
55-80%	<p>· Найважливіший елемент створення і стратегічного планування діяльності організації і її поточної щоденної діяльності по всіх зовнішніх і внутрішніх напрямках · Наявність спеціально підготовленого персоналу і організація тісної взаємодії зі всіма службами, контролем з боку члена Ради Директорів · Постійна робота із зовнішнім податковим консультантом і наявність податкового адвоката · Спеціальна програма розвитку, обов'язковий податковий аналіз і експертиза будь-яких організаційних, юридичних або фінансових заходів та інновацій податковими консультантами</p>	Життєво необхідно, щоденні заходи
Більше 80%	Зміна сфери діяльності і або податкової юрисдикції	

[3, с. 155].

Необхідність податкового планування ПДВ та податку на прибуток закладена в самому податковому законодавстві, яке передбачає ті або інші податкові режими для різних ситуацій, допускає різні методи для числення податкової бази і пропонує платникам ПДВ та податку на прибуток різні податкові пільги, якщо вони діятимуть в бажаних владним органам напрямках. Крім того, податкове планування обумовлене зацікавленістю держави в наданні податкових пільг в цілях стимулювання якої-небудь сфери виробництва, категорії платників податків, регулювання соціально-економічного розвитку.

Кожний із спеціальних методів податкового планування ПДВ та податку на прибуток має свою сферу застосування, тому вибір конкретного методу визначають специфічні особливості поставленої в процесі податкового планування мети [7, с. 24].

Застосування схем оптимізації ПДВ та податку на прибуток не рекомендується, тому що воно пов'язане:

- зі значними ризиками, які в основному виникають через імовірності настання подій, що призводять до відтоку оборотних коштів підприємства (фінансових ресурсів на сплату штрафних санкцій);
- зі зміною законодавчих і нормативних актів; із залученням посадових осіб до відповідальності;
- з виникненням конфліктних ситуацій із контрагентами в результаті переводу на них податкових зобов'язань без згоди останніх.

Податкове планування ПДВ та податку на прибуток на підприємстві, безумовно, є потрібним. Але необхідно співвідносити мотиви податкового планування зі стратегічними пріоритетами підприємства (його місією). І, звичайно, ефективність податкового планування (дохід, який підприємство планує отримати в результаті застосування схем оптимізації) завжди слід порівнювати з витратами на його проведення [4, с. 68].

Досягнення бажаних результатів від оптимізації податкових платежів залежить від контролю та реальних засобів впливу на всіх учасників схем на всіх етапах податкового планування.

Отже, податкове планування ПДВ та податку на прибуток передбачає багатоваріантний підхід до розгляду наслідків договірних відносин у межах формування податкових зобов'язань із ПДВ, що передбачає ефективність використання схем залежно від ситуації.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямку є аналіз ефективності застосування схем оптимізації податкових зобов'язань із

податку на прибуток підприємств у податковому обліку.

Отже, при оптимізації ПДВ та податку на прибуток можуть вирішуватися й інші фінансові завдання, метою яких є не зниження податків, а збільшення доходів суб'єкта підприємницької діяльності після сплати податкових платежів. Адже мінімізація одних податків може призвести до збільшення інших, а згодом – до штрафних санкцій з боку податкових органів. Інакше кажучи, штрафні санкції можуть перевищити за планований ефект від мінімізації ПДВ та податку на прибуток.

Література:

1. Адамик О.В. Бухгалтерський облік як основа інформаційного забезпечення оподаткування підприємства // Галицький економічний вісник. – 2004. – № Випуск 1. – С. 109-114.
2. Адамик О.В. Податкове планування: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 2005. – 150 с.
3. Аналіз податкових надходжень: проблеми методології: Монографія / Білоус В.Т., Ніколаєв В.П., Чугаєв А.О. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2012.–231с.
4. Лермонтов Ю.П. Оптимізація оподаткування: рекомендації по численню і сплаті податків / Лермонтов Ю. П.//Вісник податкової служби України. – 2007., № 1 – 2 (428 – 429). – С. 17 – 21.
5. Панасюк В.М., Ковальчук Є.К., Бобрівець С.В. Податковий облік: організація, нормативне забезпечення, податкові розрахунки, звітність. – Тернопіль : Астон, 2003. – 360 с.
6. Невмержицький Є.В. Правові проблеми боротьби з економічною злочинністю і корупцією: Навч. посіб. – К.: АПСВ, 2011. – 415 с.
7. Саєнко Т.М. Податкове планування – від загальних принципів до конкретних прикладів /Т. Саєнко // Баланс. – 2009. – № 93. – С. 23 – 26
8. Сандерленд Дж. Налоговое планирование. Основы. – М.: Новое Бюро, 2010. – 201с.
9. Харко Д.О. Правова природа тіньової економіки: поняття, причини та напрями детінізації // Вісник Львів. ун – ту, серія юрид. Вип. 52, 2011. – С. 351 – 357.